

Νέστωρ Ε. Κουράκης
(ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ-ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ)

ΕΜΦΥΛΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ποινική και εγκληματολογική
προσέγγιση του φύλου

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΜΕ ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΤΩΝ:

Ελένης Αποσπόρη
Αθανασίας Π. Συκιώτου
Φωτεινής Α. Μηλιώνη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
<i>Νέστορα Κουράκη, Καθηγήτῃ Εγκληματολογίας, Τμήμα Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών: <u>Προλεγόμενα</u></i>	15
<i>Ελένης Αποσπύρη, Επικ. Καθηγήτριας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών: <u>Εγκληματολογική Προσέγγιση του Φύλου</u></i>	
I. Εισαγωγή: Η κοινωνική κατασκευή του φύλου	33
II. Οι γυναίκες ως δράστες	39
II.1. <i>Παράγοντες εγκληματογένεσης δραστῶν γυναικῶν</i>	40
II.1.α Η Παραδοσιακή Εγκληματολογία	40
II.1.α.1. Η Βιολογική Προσέγγιση	40
II.1.α.2. Η Αναζωπύρωση της Βιολογικής Προσέγγισης	45
II.1.β. Η Σύγχρονη Εγκληματολογία	46
II.1.γ. Η Φεμινιστική Εγκληματολογία	52
II.2. <i>Μερικές ποσοτικές και ποιοτικές διαφορές</i>	58
III. Οι γυναίκες ως θύματα	60
III.1. <i>Παράγοντες θυματοποίησης γυναικῶν – κακοποίηση</i>	63
III.2. <i>Ο βιασμός ως ιδιαίτερο έγκλημα βίας κατά των γυναικῶν</i>	65

	Σελ.
IV. Αντί επιλόγου: Ο φαύλος κύκλος γυναικείας θυματοποίησης και εγκληματικότητας	67
Βιβλιογραφία	71
Ηλεκτρονικές διευθύνσεις	80
<i>Αθανασίας Π. Συκιώτου, Λέκτορας Εγκληματολογίας στη Νομική Σχολή Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης: <u>Έμφυλη εγκληματικότητα: Μια απόπειρα κριτικής προσέγγισης</u></i>	
I. Εισαγωγή	83
<i>1.1. Αντεγκληματική πολιτική και αντιμετώπιση του φύλου</i>	85
<i>1.2. Έμφυλη διάκριση της εγκληματικότητας στον ποινικό κώδικα</i>	88
II. Εγκλήματα σχετικά με την εγκυμοσύνη ή εγκλήματα που επενεργούν στο γυναικείο σώμα πριν, κατά ή μετά τον τοκετό με δράστη ή θύμα (άμεσο ή έμμεσο) τη γυναίκα	104
<i>II.1. Παιδοκτονία</i>	105
II.1.α. Στοιχεία του εγκλήματος	107
II.1.β. Περιπτώσεις νομολογίας	126
II.1.γ. Στατιστικά στοιχεία	135
II.1.δ. Χαρακτηριστικά δραστών	136
<i>II.2. Άμβλωση (Τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης)</i>	141
II.2.α. Στοιχεία του εγκλήματος	143
II.2.β. Περιπτώσεις νομολογίας	156
II.2.γ. Στατιστικά στοιχεία	172
II.2.δ. Χαρακτηριστικά δραστών και θυμάτων	174
<i>II.3. Σωματική βλάβη εμβρύου ή νεογνού</i>	175

	Σελ.
II.4. Εγκατάλειψη εγκύου	181
II.4.α. Στοιχεία του εγκλήματος	182
II.4.β. Περιπτώσεις νομολογίας	189
II.4.γ. Στατιστικά στοιχεία	201
II.4.δ. Χαρακτηριστικά δραστών και θυμάτων	203
III. Εγκλήματα με αποκλειστικό δράστη άνδρα και αποκλειστικό θύμα γυναίκα	205
III.1. Ακούσια απαγωγή	206
III.1.α. Στοιχεία του εγκλήματος	206
III.1.β. Περιπτώσεις νομολογίας	212
III.1.γ. Στατιστικά στοιχεία	232
III.1.δ. Χαρακτηριστικά δραστών και θυμάτων	233
III.2. Εκούσια απαγωγή	234
III.2.α. Στοιχεία του εγκλήματος	235
III.2.β. Περιπτώσεις νομολογίας	240
III.2.γ. Στατιστικά στοιχεία	244
III.2.δ. Χαρακτηριστικά δραστών και θυμάτων	246
III.3. Απατηλή επίτευξη συνουσίας	248
III.3.α. Στοιχεία του εγκλήματος	248
III.3.β. Περιπτώσεις νομολογίας	255
III.3.γ. Στατιστικά στοιχεία	260
III.3.δ. Χαρακτηριστικά δραστών και θυμάτων	260
III.4. Εκμετάλλευση πόρνης	262
III.4.α. Στοιχεία του εγκλήματος	263
III.4.β. Περιπτώσεις νομολογίας	268
III.4.γ. Στατιστικά στοιχεία	273
III.4.δ. Χαρακτηριστικά δραστών και θυμάτων	274

	Σελ.
IV. Εγκλήματα άφυλα που στρέφονται κατ'έξοχήν κατά γυναικών	276
IV.1. Σωματεμπορία	279
IV.1.α. Στοιχεία του εγκλήματος	287
IV.1.β. Ποινικοποίηση της συμπεριφοράς του πελάτη	298
IV.1.γ. Ευθύνη νομικών προσώπων	303
IV.1.δ. Προστασία των θυμάτων σωματεμπορίας	305
IV.1.ε. Δίκτυα σωματεμπορίας	311
IV.1.στ.Οι μέθοδοι προσέγγισης και «στρατολόγησης» των θυμάτων	318
IV.1.ζ. Κανόνες και μέτρα κατά της <u>εμπορίας ανθρώπων σε Διεθνές και Ευρωπαϊκό επίπεδο</u>	324
IV.1.η. Περιπτώσεις νομολογίας	333
IV.1.θ. Στατιστικά στοιχεία	355
IV.1.ι. Χαρακτηριστικά και μέθοδοι δραστών	359
IV.1.κ. Χαρακτηριστικά θυμάτων	361
IV.2. Βιασμός	366
IV.2.α. Στοιχεία του εγκλήματος	373
IV.2.β. Ο Ν. 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδο-οικογενειακής βίας	384
IV.2.γ. Περιπτώσεις νομολογίας	395
IV.2.δ. Στατιστικά στοιχεία	413
IV.3.ε. Χαρακτηριστικά δραστών και θυμάτων	415
V. Εγκλήματα με αποκλειστικούς δράστες και θύματα άνδρες	419
V.1. Ασελγεια παρά φύση	421
V.1.α. Στοιχεία του εγκλήματος	422
V.1.β. Περιπτώσεις νομολογίας	430
V.1.γ. Στατιστικά στοιχεία	436
V.1.δ. Χαρακτηριστικά δραστών	437

	Σελ.
VI. Συμπέρασμα	438
Βιβλιογραφία	443
Φωτεινής Α. Μηλιώνη, Δ.Ν., Ειδ. Επιστήμονα Νομικής Αθηνών: <u>Εγκληματολογία και Φύλο, Ειδικά Θέματα</u>	459
I) ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ: Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΘΥΜΑ	
1. Παρουσίαση του προβλήματος	460
1.1. Φαινομενολογία της βίας	464
1.2. Ιστορικό βίας	465
1.3. Χαρακτηριστικά Θύματος	465
1.4. Χαρακτηριστικά Δράστη	465
2. Το θεσμικό πλαίσιο	466
3. Έννοια	469
4. Υποθέσεις για την ερμηνεία της ενδοοικογενειακής βίας	474
4.1. Οι υποθέσεις	474
4.2. Η Οπτική του φύλου στην προσέγγιση του φαι- νομένου της ενδοοικογενειακής βίας	478
5. Νομικό πλαίσιο	482
6. Στάσεις στο πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας	505
6.1. Στάση του περιβάλλοντος	505
6.2. Στάση της πολιτείας	505
6.3. Στάση τρίτων	508
6.4. Στάση των γυναικών απέναντι στη βία	511
7. Αντίδραση της γυναίκας	511
7.1. Αναφορά στην Αστυνομία	513
7.2. Προσφυγή σε δικαστήρια	514

	Σελ.
7.3. Αναφορά σε Νοσοκομεία – Ιατροδικαστικές Υ- πηρεσίες	516
7.4. Αναφορά σε Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών	518
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	520
II) ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΦΥΛΟ	531
1. Εισαγωγή	532
2. Το «φύλο» της Μετανάστευσης	536
3. Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά των μετα- ναστών	545
3.1. Οικογενειακή κατάσταση	545
3.2. Εκπαιδευτικό επίπεδο	547
3.3. Εργασιακή απασχόληση	548
3.4. Κοινωνική ασφάλιση	549
3.5. Ερευνητικά δεδομένα για τη γυναίκα μετανά- στρια στην Ελλάδα	550
4. Έμφυλες ιδιαιτερότητες του θεσμικού πλαισίου	553
4.1 Απασχόληση της μετανάστριας	553
4.2 Μικτοί γάμοι	554
4.3 Παράνομη εμπορία και διακίνηση γυναικών	555
4.4 Ενδοοικογενειακή βία	557
4.5 Μετανάστρια και μητρότητα	558
5. Εγκληματικότητα, Γυναίκα και Μετανάστευση	561
5.1. Φαινομενολογία της εγκληματικότητας	561
5.2. Ανάλυση του φαινομένου	566
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	570
III) ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΦΥΛΑΚΗ	574
1. Γυναικεία εγκληματικότητα ή το έγκλημα είναι γέ- νους αρσενικού;	577

	Σελ.
1.1. Ερευνητικά δεδομένα για την Ελληνίδα κρατούμενη	584
1.2. Το φαινόμενο της γυναικείας εγκληματικότητας στην Ελλάδα Ποσοτική προσέγγιση	588
1.3. Ποιοτικές εκτιμήσεις για τη συμμετοχή των γυναικών στην εγκληματικότητα	590
1.4. Ο αριθμός των κρατουμένων γυναικών	591
2. Γυναίκα και Φυλακή	593
2.1. Προβλέψεις του Σωφρονιστικού Κώδικα για τη γυναίκα κρατούμενη	596
2.2. Προβλήματα για τις γυναίκες κρατούμενες	597
2.3. Γυναίκα και χρήση	601
2.4. Γυναίκα-Οικογένεια-κράτηση	603
2.5. Η ζωή στη φυλακή	609
3. Αποφυλακισμένη γυναίκα	611
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	620
IV) ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	623
1. Εισαγωγή	624
2. Το πρόβλημα	625
3. Ερμηνευτικές προσεγγίσεις της σεξουαλικής παρενόχλησης	633
4. Οι συνέπειες της σεξουαλικής παρενόχλησης	636
5. Το νομικό πλαίσιο της σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας	639
6. Έννοια και ορισμός της σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας	663
7. Έννομη προστασία του θύματος	672
I. Αστικές κυρώσεις	672
II. Διοικητικές κυρώσεις	673

	Σελ.
III. Πειθαρχικές κυρώσεις	674
IV. Ποινικές κυρώσεις	674
<i>8. Μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης της σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας</i>	678
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	682
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ	684

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

(Β' έκδοσης)

Οι σημανικές νομοθετικές εξελίξεις των τριών τελευταίων ετών, αλλά και το αυξημένο ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού για τη θεματολογία της έμφυλης εγκληματικότητας, θεματολογία η οποία άλλωστε έως τώρα δεν είχε αναπτυχθεί στη χώρα μας επιστημονικά και με συστηματικό τρόπο, αποτελούν τους δύο βασικούς λόγους για την παρούσα επανέκδοση. Ελπίζεται ότι και η έκδοση αυτή θα τύχει από την επιστημονική και φοιτητική κοινότητα μιας απήχησης και αποδοχής ανάλογης με εκείνην που έτυχε η πρώτη έκδοση. Θερμές ευχαριστίες εκφράζονται και από τη θέση αυτή σε όλους τους συντελεστές της επανέκδοσης.

Αθήνα, Νοέμβριος 2008

Νέστωρ Ε. Κουράκης

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ (στην Α΄ έκδοση)

του Νέστορα Ε. Κουράκη

Ι. Από τη μελέτη των στατιστικών στοιχείων, και με όλες τις επιφυλάξεις που υπάρχουν για τέτοια στοιχεία¹, προκύπτουν ιδίως δύο ενδιαφέροντα συμπεράσματα για τη **γυναίκα ως δράστη εγκλημάτων**: Πρώτον, ότι η εγκληματικότητα αυτή παρουσιάζεται ως ιδιαίτερα περιορισμένη σε σχέση με εκείνη των ανδρών, περί το 14% του συνόλου των ύποπτων γνωστών ανδρών, σύμφωνα με την Αστυνομική Στατιστική της ΕΛ.ΑΣ. για το 2003 (πίνακας

---

1. Πάντως, και από έρευνες αυτοομολογούμενης παραβατικότητας και θυματοποίησης, με τις οποίες περιορίζονται κάπως τα σφάλματα εκ του λεγομένου «σκοτεινού αριθμού», οι στατιστικές διαπιστώσεις που ακολουθούν δεν φαίνονται να διαψεύδονται: Πρβλ. Αλ. Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου, Οι ιδιαιτερότητες της γυναικείας εγκληματικότητας. Μια απόπειρα εξήγησής τους, εις: Αφιέρωμα στη μνήμη Ηλία Δασκαλάκη, Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο, 1991, 77 - 199: 88 και σημ. 1 και αγγλική έκδοση ης ίδιας μελέτης: Alice Yotopoulos - Marangopoulos, *The Peculiarities of Female Criminality and their Causes. A Human Rights Perspective*, London: Esperia Publications Ltd, 1992, σελ. 17 και σημ. 18.

25). Και δεύτερον, ότι παρά τη μικρή της έκταση, η εγκληματικότητα αυτή των γυναικών εμφανίζεται στο πέρασμα του χρόνου να αποκτά ολοένα και μεγαλύτερο μερίδιο της συνολικής εγκληματικότητας, δηλ. να αυξάνεται όλο και περισσότερο, σε σημείο να έχει διπλασιασθεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων 30 ετών (το αντίστοιχο ποσοστό ύποπτων γνωστών γυναικών σε σχέση με εκείνο των ανδρών για το 1973 ήταν μόλις 7%).

Δεν πρόκειται, όμως, μόνο για ποσοτική αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητας κατά τη νεότερη περίοδο. Πρόκειται επίσης για ποιοτική διαφοροποίηση, ιδίως προς την κατεύθυνση του οργανωμένου εγκλήματος. Πολλές είναι, έτσι, οι γυναίκες που εισχωρούν ως συνεργοί στα κυκλώματα της κλεπταποδοχής και της αρχαιοκαπηλίας, που περιφέρονται έξω από καζίνο για να δανείσουν χρήματα στους χαμένους παίκτης με υψηλό, τοκογλυφικό επιτόκιο, ή που συνεννοούνται (κυρίως αλλοδαπές οικιακοί βοηθοί) με σπείρες κακοποιών για διευκόλυνση διαρρήξεων και κλοπών στα σπίτια όπου εργάζονται².

---

2. Πρβλ. σχτ. δημοσίευμα του Γ. Αντωνόπουλου στην εφημ. «Το Βήμα» της 20.2.2000, σελ. Α52 - 53, με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Οι γυναίκες κρατούν ... μαχαίρι». Υπενθυμίζεται ακόμη ότι γυναίκες έχουν καταδικασθεί κατά τα τελευταία έτη για απαγωγή ανηλίκου (η θεία του Φ. Χ.) και για οικονομικά εγκλήματα μεγάλων ποσών (η Ελ. Μ.) - βλ. δημοσίευμα της Μίνας Μουστάκα στο ένθετο «Πρόσωπα - 21^{ος} αιώνας» της εφημ. «Τα Νέα», 8.1.2000, σελ. 29.

Πού οφείλεται, όμως, αυτή η κατά βάση περιορισμένη εγκληματικότητα της γυναίκας και πώς εξηγείται, από την άλλη πλευρά, η ποσοτική και ποιοτική διαφοροποίησή της κατά τα τελευταία χρόνια; Τα δύο ζητήματα προφανώς σχετίζονται μεταξύ τους κατά τρόπο άμεσο:

Επί αιώνες η γυναίκα είχε διαπαιδαγωγηθεί να είναι σεμνή, συγκρατημένη, ήπια, τρυφερή, και να αποτελεί τον πυρήνα της οικογένειας, ασχολούμενη κατά κύριο λόγο με οικιακές και αγροτικές εργασίες. Λόγω και της περιορισμένης μωϊκής της δύναμης, ήταν αναγκασμένη να υφίσταται χωρίς αντιρρήσεις την εξουσία, μέσα στο σπίτι, του *pater familias* και τις επαχθείς γι' αυτήν καταστάσεις από την πατριαρχική δομή της παραδοσιακής οικογένειας. Αντίστοιχα, οι δυνατότητες και οι ευκαιρίες που είχε να διαπράξει εγκλήματα ήταν ουσιαστικά περιορισμένες, πολύ περισσότερο μάλιστα και λόγω του κοινωνικού ελέγχου που ασκείτο στις κινήσεις της επί συνεχούς βάσεως³. Θα αποτολμούσα, μάλιστα, και την υπόθεση ότι από την ίδια τη φύση της η γυναίκα δεν είναι επιρρεπής στη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων, καθώς το να αφαιρεί π.χ. ανθρώπινες ζωές έρχεται σε αντίθεση με τη βασική εκ φύσεως αποστολή της να φέρνει στον κόσμο νέους ανθρώπους. Γι' αυτό και συνήθως η επιθετικότητά της στρεφόταν πρωτίστως εναντίον του εαυτού της (κατάθλι-

---

3. Για όλους τους ανωτέρω παράγοντες που επιδρούν στη μειωμένη γυναικεία εγκληματικότητα βλ. συνοπτικά και Στ. Αλεξιάδη, *Εγκληματολογία*, Αθήνα/ Θεσσαλονίκη: Εκδ. Σάκκουλα, 2004⁴, σελ. 196.

ψη, αυτοτραυματισμοί και αυτοκτονίες), ενώ, όποτε χρειάστηκε να φθάσει στον φόνο, ήταν κυρίως διότι έπρεπε να απαλλαγεί από ένα μέθυσο, βίαιο και τυραννικό σύζυγο που της κατέστρεφε τη ζωή κάθε μέρα⁴, ή να βρεί, γενικότερα, μια διέξοδο στα προβλήματα κακοποίησης που αντιμετώπιζε από τον οικογενειακό και κοινωνικό της περίγυρο. Όπως μάλιστα προκύπτει από έρευνες, ο σημαντικός ρόλος της γυναίκας μέσα στο πλαίσιο της οικογένειας και της κοινωνίας, σε συνδυασμό και με τα αδιέξοδα τα οποία συνήθως την εξωθούν στο έγκλημα, αποτέλεσαν έως τις ημέρες μας βασικούς παράγοντες για να αντιμετωπίζεται η γυναίκα κατ' αρχήν επιεικότερα από ό,τι οι άνδρες τόσο σε επίπεδο αστυνομίας και δικαστηρίων⁵, όσο ενδεχομένως και σε επίπεδο νομοθεσίας⁶.

---

4. Χαρακτηριστική είναι εδώ η περίπτωση της συζυγοκτόνου Γ Π., η οποία περί τα τέλη 1990 αθώθηκε από την κατηγορία της ανθρωποκτονίας του συζύγου της από πρόθεση, καθώς, όπως αποδείχθηκε, ο σύζυγός της επί χρόνια τής συμπεριφερόταν με τον χειρότερο τρόπο, την δε ημέρα του φόνου την είχε οδηγήσει στον Ωρωπό, την είχε δέσει στο αυτοκίνητο και την έσυρε! -βλ. σχτ. δημοσίευμα του *Κ. Κυριακόπουλου* στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 26.2.1995, σελ. 52.

5. *Παν. Νικολαΐδη*, Γυναίκα, Κοινωνία και Έγκλημα στην Κύπρο, σειρά «Ποινικά» (αρ. 73), Αθήνα/ Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλας, 2006, σελ. 186 επ., 190, 194 επ.

6. Ο προβληματισμός αυτός σχετικά με το πότε και υπό ποιές προϋποθέσεις χαρακτηρίζονται ως εγκληματικές οι πράξεις των γυναικών, τίθεται εύστοχα και από τη *Χρ. Νόβα - Καλτσούνη*, στη μελέτη της «Η εγκληματική δραστηριότητα της γυναίκας», εις:

Οπωσδήποτε, τα τελευταία χρόνια και ιδίως από τη δεκαετία '60 και μετά, λόγω της ευρύτερης εισόδου της γυναίκας στον εκπαιδευτικό, εργασιακό/ επαγγελματικό και κοινωνικό χώρο, τα δεδομένα άλλαξαν άρδην. Οι γυναίκες, χάρη και στην επίδραση των φεμινιστικών διεκδικήσεων⁷, επέτυχαν έτσι να αποκτήσουν πρόσβαση και να διακριθούν σε όλους τους τομείς, ακόμη και στην πολιτική, η οποία εθεωρείτο ανέκαθεν «ανδρικό φρούριο». Και μολονότι οι στόχοι μιας πλήρους εξίσωσης με τον άνδρα δεν έχουν ακόμη ούτε στοιχειωδώς επιτευχθεί (π.χ. στην Ελληνική Βουλή του 2004 η συμμετοχή γυναικών βουλευτών δεν υπερβαίνει το 13,3%, ενώ στις διευθυντικές θέσεις το ποσοστό είναι περί το 25,8% και στο διδακτικό προσωπικό -ΔΕΠ- του Πανεπιστημίου Αθηνών περί το 35%⁸), όμως το «άνοιγμα» αυτό της γυναίκας στο ευρύτερο κοινωνικό γίγνεσθαι και η ταυτόχρονη απομάκρυνσή

Ελλην. Επιθεώρηση Εγκληματολογίας, τχ. 3-4 (1989) 170 -186: 182 επ.

7. Για τις διάφορες τάσεις της φεμινιστικής εγκληματολογίας βλ. π.χ. *Κ. Δ. Σπινέλλη*, *Εγκληματολογία. Σύγχρονες και Παλαιότερες Κατευθύνσεις*, Αθήνα: Α. Ν. Σάκκουλας, 2005², σελ. 61 επ. Ειδικότερα για την επίδραση που είχε στη γυναικεία εγκληματικότητα το λεγόμενο κίνημα απελευθέρωσης των γυναικών βλ. τη δακτυλογραφημένη διατριβή (Master of Arts) της *Maria Kranidioti* στο βρετανικό Πανεπιστήμιο του Hull, 1981, ιδίως σελ. 60 επ.

8. Πρβλ. σχτ. πληροφορίες με αφορμή την Ημέρα της Γυναίκας, στις εφημ. «Ελευθεροτυπία» της 9.3.2006, σελ. 11 και «City Press» της 8.3.2006, σελ. 3, καθώς και τα στοιχεία από τη συνέντευξη της Καθηγήτριας Παν/μίου κ. *Θάλειας Δραγώνα* στην εφημ. City Press της 31.3.2006.

της από τα «του οίκου της», αναδιαμόρφωσε και τη σχέση της με το έγκλημα: Η διαπαιδαγώγησή της στηρίχθηκε πλέον σε άλλα πρότυπα, ανταγωνιστικότερα για τη σχέση της με τον άνδρα και -θα έλεγα- επιθετικότερα για την επίτευξη των στόχων της σταδιοδρομίας της. Ακόμη, η ταύτισή της με τις αξίες της οικογένειας και της ανατροφής των παιδιών έδωσε εν πολλοίς τη θέση της σε άλλες προτεραιότητες, επαγγελματικού χαρακτήρα. Τέλος, δε, οι ευκαιρίες που της δόθηκαν στον κοινωνικό χώρο για διάπραξη εγκλημάτων κάθε μορφής πολλαπλασιάστηκαν κατακόρυφα, όπως αντίστοιχα πολλαπλασιάστηκε και η «θεατότητα» των πράξεών της⁹. Ωστόσο, και πάλι η εγκληματικότητά της, όπως επισημάνθηκε ήδη, δεν έφθασε ούτε κατ' ελάχιστο στα επίπεδα εκείνης των ανδρών, και αυτό οφείλεται, πιστεύω, στη συγκρατημένη φύση της, αλλά και στις ιδιαίτερα προσεκτικές κινήσεις της πριν από κάθε ενέργεια, έτσι ώστε ούτε να εξωθείται εύκολα σε παράφωρα και παρορμητικά εγκλήματα (π.χ. «πάθους»), ούτε και να εκτελεί εγκλήματα -εφόσον τελικά θεωρήσει αναγκαία τη διάπραξή τους- κατά τρόπο που να αφήνει ίχνη για την αποκάλυψή τους. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε μία ιατροδικαστής, «οι γυναίκες σκοτώνουν τα θύματά τους με πιο πονηρό και σατανικό τρόπο. Καταστρώνουν ολόκληρο σχέδιο σε σύγκριση με τους άνδρες, οι οποίοι είναι πιο ευθείς στη διάπραξη δολοφο-

---

9. Πρβλ. Έμμος Φρονίμου, Γυναίκα και φυλακή: Όψεις της Ελληνικής Πραγματικότητας, εις: Ε.Κ.Κ.Ε., Εγκληματίες και Θύματα στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα, Αθήνα 2000, 367-373: 368.

νιών (...). Οι γυναίκες δολοφόνοι όταν χρησιμοποιούν μαχαίρι χτυπούν τα θύματά τους στην πλάτη και στην καρδιά ενώ στην περίπτωση χρήσης πυροβόλου όπλου, σε οποιοδήποτε σημείο του σώματος. Επίσης δηλητηριάζουν τα θύματά τους με ποντικοφάρμακο ή ακόμη με λιπάσματα γεωργικών καλλιεργειών»¹⁰. Πάντως, οι ανθρωποκτονίες εξακολουθούν να είναι ένα μικρής σχετικά σημασίας έγκλημα στο σύνολο της καταγεγραμμένης γυναικείας εγκληματικότητας, όπου αντίθετα πλεονάζουν -κατά σειρά- οι ληστείες/ κλοπές/ διαρρήξεις, οι υποθέσεις ναρκωτικών, η συμμετοχή σε παράνομα τυχερά παίγνια, η συνέργεια σε υποθέσεις βιασμών, ασελγείων και απαγωγών και, τέλος, οι επιθέσεις με βαριές σωματικές βλάβες (στοιχεία αστυνομικής στατιστικής). Αντίθετα, στις φυλακές η σειρά αυτή των εγκλημάτων για τις γυναίκες κρατούμενες μεταβάλλεται, αφού όσες εγκλείονται εκεί με καταδικαστική απόφαση δικαστηρίου είναι κυρίως για κλοπές, ανθρωποκτονίες ή σωματικές βλάβες από πρόθεση και για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών¹¹.

---

10. Έτσι η ιατροδικαστής κ. Σουλτάνα Μαργιανού σε δηλώσεις της στην εφημ. «Το Βήμα» της 20.2.2000, σελ. Α53.

11. Σύμφωνα με την υπό δημοσίευση έρευνα για τις Ελληνίδες κρατούμενες στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού του Εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών. Επίσης, συναφή στοιχεία παρέχει και η μελέτη - έρευνα των Μ. Θανοπούλου/ Ε. Φρονίμου/ Β. Τσιλιμγκάκη «Αποφυλακιζόμενες γυναίκες: Το Δικαίωμα στην Επαγγελματική Επανάταξη», Αθήνα/ Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλας, 1997, σελ. 126 και 138. Ως προς τις αλλοδαπές κρατούμενες πρβλ. τη μελέτη των Ζ. Χατζή και Αρ. Μαργαρώνη «Η

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι πολλές από τις γυναίκες που εγκληματούν και εγκλείονται στη φυλακή για σοβαρά εγκλήματα, ιδίως οι συζυγοκτόνοι, είναι συνήθως και οι ίδιες θύματα των μετέπειτα θυμάτων τους και αυτό είτε διότι υφίστανται τη σεξουαλική και ψυχολογική καταπίεση του συζύγου τους, είτε και διότι γίνονται συχνά μάρτυρες αιμομειξίας του συζύγου με την κόρη τους. Πάντως, δεν λείπουν και οι περιπτώσεις όπου η γυναίκα είτε παρωθεί τον εραστή της ή συνεργάζεται με αυτόν για να σκοτώσει τον σύζυγό της (χαρακτηριστική εδώ η ταινία του Θ. Αγγελόπουλου «Αναπαράσταση»), είτε και σκοτώνει η ίδια την αντίζηλο ή και τα ίδια της τα παιδιά για λόγους ερωτικής εκδίκησης (π.χ. «Μήδεια» του Ευριπίδη).

II. Ιδιαίτερες αναπτύξεις αξίζει να γίνουν και για τη **γυναίκα ως θύμα εγκληματικών ή άλλων συναφών ενεργειών**. Κύρια εκδήλωση τέτοιας θυματοποίησης κατά τα τελευταία χρόνια, που αξίζει εδώ να μας απασχολήσει ιδιαίτερα ως χαρακτηριστικό παράδειγμα¹², είναι αυτή της στρατολόγησης και διακίνησης προσώπων, ιδίως όμως

εγκληματικότητα των γυναικών στην Ελλάδα», εις: Αστυνομική Επιθεώρηση, 2000, 156 - 159: 158.

12. Χωρίς να παραγνωρίζεται η σημασία και άλλων τέτοιων προβληματικών καταστάσεων, όπως π.χ. η ενδοοικογενειακή βία. Περί αυτής βλ. Φωτ. Μηλιώνη, Ενδοοικογενειακή Βία: Η κακοποιημένη γυναίκα - Η νομική διάσταση από την οπτική του φύλου, εις: Ν. Ε. Κουράκη (εκδ. επιμ., σε συνεργασία με Ν. Κ. Κουλούρη), Αντεγκληματική Πολιτική IV, Αθήνα/ Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλας, 2003, 205-236.

γυναικών, με σκοπό την εκπόρνευση, τη δουλεμπορία και τη σεξουαλική τους εκμετάλλευσή (trafficking). Πρόκειται για σύγχρονη απεχθή μορφή εμπορίας ανθρώπων, όπου νεαρές γυναίκες (συνήθως 20 - 30 ετών), με το δέλεαρ υπόσχεσης γάμου ή εξεύρεσης κάποιας εργασίας στην Ελλάδα (baby-sitting, χοροδιδασκαλία, φροντίδα ηλικιωμένων, σερβίρισμα, κ.λπ.), εγκλείονται και κρατούνται δια της βίας σε ξενοδοχεία, προκειμένου να εκδίδονται σε πελάτες, ακόμη και επί 12 ή 19 ώρες το εικοσιτετράωρο. Μάλιστα πολλές από τις γυναίκες αυτές εξωθούνται από τους «πάτρωνές» τους (μαστροπούς, σωματεμπόρους κ.λπ.) στα ναρκωτικά, ώστε να μπορούν να «εξυπηρετούν» ακόμη και 50 «πελάτες» την ημέρα. Γενικώς οι γυναίκες αυτές αντιμετωπίζονται ως «κτήμα» των δουλεμπόρων τους και μάλιστα «μεταβιβάζονται» από τον ένα στον άλλο έναντι τιμήματος 5-7 εκατ. δρχ. (14.650 - 20.500 € περίπου), ενώ οι ίδιες για την κάθε συνεύρεσή τους με «πελάτη» δεν λαμβάνουν παραπάνω από το 15% της όλης αμοιβής. Εάν οι γυναίκες προβάλλουν αντίσταση, οι πάτρωνές τους τις στερούν από νερό, τροφή και καθαριότητα ή τις απειλούν ότι θα βλάψουν συγγενείς των γυναικών αυτών στην πατρίδα τους. Επιπλέον, δεν είναι σπάνιες και οι περιπτώσεις ξυλοδαρμών και βασανιστηρίων από τους πάτρωνες¹³, όπως, αντίστοιχα, και οι

---

13. Βλ. σχτ. δημοσίευμα των Π. Καραιώτη και Γ. Καραϊβάζ στην εφημ. «Τύπος της Κυριακής», της 14.3.2004, σελ. 78 - 79, καθώς και την υπό δημοσίευση εισήγηση του Εφέτη κ. Φιλ. Μανώλαρου σε Ημερίδα που έλαβε χώρα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών στις

περιπτώσεις που οι νεαρές γυναίκες πέφτουν στο κενό από το ξενοδοχείο στο οποίο τις κατακρατούν, ώστε να γλιτώσουν από την άθλια αυτή κατάσταση¹⁴.

Για την εκμετάλλευση των γυναικών αυτών λειτουργούν κατά βάση τέσσερα οργανωμένα κυκλώματα, που διακινούν γυναίκες από τις αντίστοιχες περιοχές, με Έλληνες ως κύριους δράστες που ελέγχουν τα κυκλώματα¹⁵: Το ρωσικό, το ουκρανικό, το βαλκανικό (κυρίως από Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία) και το αλβανικό (το οποίο εισάγει ακόμη και παιδιά 7-17 ετών!). Υπολογίζεται ότι το «trafficking» αυτό έχει προσλάβει ιδιαίτερες διαστάσεις κατά την τελευταία δεκαετία και ότι ήδη αποτελεί διεθνώς την τρίτη μεγαλύτερη «εγκληματική οργανωμένη επιχείρηση» μετά το εμπόριο ναρκωτικών και όπλων. Η ανάπτυξη αυτή οφείλεται, μεταξύ άλλων, αφενός στη χαλάρωση των ελέγχων στα σύνορα λόγω παγκοσμιοποίησης και ένταξης ή ειδικών σχέσεων ορισμένων από τις χώρες αυτές με την Ευρωπαϊκή Ένωση (π.χ. Λιθουανία, Βουλγαρία) και αφετέρου στις καταστάσεις ανέχειας σε

15.2.2006 με θέμα «Εγκληματολογικές Όψεις της Μετανάστευσης».

14. Βλ. π.χ. την περίπτωση της 18χρονης Λιθουανής στην εφημ. «Τα Νέα» της 10-11.7.2004, σελ. 18.

15. Ειδικότερα, κατά στοιχεία του Υπ. Δημ. Τάξης για το πρώτο εξάμηνο του 2004, από τους 182 δράστες που κατηγορήθηκαν για συμμετοχή σε κυκλώματα εκμετάλλευσης γυναικών (κυρίως προερχομένων από χώρες της πρ. Σοβιετικής Ένωσης και Ρουμανία), Έλληνες ήσαν οι 132, δηλ. το 72,5%- βλ. σχτ. δημοσίευμα της εφημ. «Τα Νέα» της 28.7.2004, σελ. 16.

πολλές από τις εν λόγω χώρες, ιδίως σε σύγκριση με τις χώρες υποδοχής (π.χ. Ελλάδα)¹⁶. Μάλιστα, από έρευνα του επίκ. Καθηγητή στο Πάντειο Πανεπιστήμιο κ. *Γρηγ. Λάζου* προκύπτει ότι 17.200 γυναίκες (τουλάχιστον) εξαναγκάστηκαν να προσφέρουν τις «υπηρεσίες» τους σε 1,1 εκατ. «πελάτες» στην Ελλάδα κατά το 2002 και ότι περί τα 210.000 άτομα εξακολουθούν να ζουν άμεσα ή έμμεσα από το «trafficking», έχοντας ως κύκλο εργασιών (τζίρο) περισσότερα από 900 εκατ. ευρώ ετησίως¹⁷.

Απέναντι σε αυτή την κατάσταση η Ελληνική Πολιτεία προσπάθησε το 2002 να αντιδράσει με τον ν. 3064, αφού προηγουμένως διαπιστώθηκε ότι οι παλαιότεροι νόμοι 1193/1981 και 2734/1999 (περί πορνείας) είχαν αποδειχθεί αναχρονιστικοί και ανεπαρκείς (η νόμιμη πορνεία και οι οίκοι ανοχής είναι ήδη σε υποχώρηση, με μόλις 600 δηλωμένες ιερόδουλες και 230 νομίμως λειτουργούντες στην Αθήνα οίκους· αρκετό μερίδιο σ' αυτή τη δραστη-

---

16. Πρβλ. σχτ. δημοσίευμα του *Κ. Τσαρούχα* στην εφημ. «Βήμα» της 12.3.2002, σελ. 11.

17. *Γρηγ. Λάζου*, Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα, Αθήνα: Καστανιώτης, 2002, τ. 1: Η εκδιδόμενη, τ. 2: Ο πελάτης, και σχτ. δημοσίευμα στην εφημ. «Το Βήμα» της 23.8.2003, σελ. Α4 (επιμ. *Θεοδ. Τσώλη*). Επίσης βλ.: «Τύπος της Κυριακής» της 14.3.2004, ό.π., σελ. 79 και περ. «Κ» της «Καθημερινής» της 29.6.2003, σελ. 30 - 33, όπου, αντίστοιχα, άρθρο και συνέντευξη του κ. *Γρ. Λάζου*. Για το ίδιο θέμα βλ. και τις δύο ενδιαφέρουσες τηλεοπτικές εκπομπές του Δημοσιογράφου *Νίκου Ευαγγελάτου* στην εκπομπή του «Αποδείξεις» της 29.3.2006 και της 5.4.2006 (τηλεόραση «Αλφα», ώρα 23:50).

ριότητα έχουν ακόμη τα «ινστιτούτα μασάζ»¹⁸, ενώ η μεγαλύτερη διακίνηση γίνεται πλέον, μέσω αγγελιών, με επισκέψεις «κατ' οίκον» στους ενδιαφερόμενους «πελάτες» - περίπου 29% του συνόλου των εξαναγκαστικά εκδομένων γυναικών στην Ελλάδα το 2002). Με τον νέο νόμο 3064/2002 (πρβλ. και ά. 1 στοιχ. ι' ν. 3386/2005), η εμπορία ανθρώπων, η μαστροπεία και η σωματεμπορία μετατράπηκαν από πλημμελήματα σε κακουργήματα, με απειλή ποινής κάθειρξης έως 10 έτη και με πρόβλεψη για μη απέλαση των γυναικών - θυμάτων έως ότου ολοκληρωθεί η δίκη. Μάλιστα, όταν τα θύματα εντοπίζονται ή καταγγέλλουν τους πάτρωνές τους, πρέπει κατά το νομικό αυτό πλαίσιο να τους παρασχεθεί υγειονομική περίθαλψη, νομική αρωγή και ψυχολογική στήριξη¹⁹. Ωστόσο

---

18. Πρβλ. και τα πορίσματα οχτ. έρευνας του Αγγ. Τσιγκρή και συνεργατών του στην περιοχή Αθήνας και Πειραιά, εις: *του ιδίου*, Εμπορία και Σεξουαλική Εκμετάλλευση της Γυναίκας. Τα Αποτελέσματα μιας Έρευνας. Αθήνα/ Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλας, 1997, σελ. 33.

19. Βλ. και την εμπειριστατωμένη Εισηγητική Έκθεση αυτού του νόμου, με αναφορές και σε αντίστοιχες ρυθμίσεις του ευρωπαϊκού και διεθνούς δικαίου, εις: ΚΝοΒ 50: 2002, 2154 επ., καθώς και τη σχετική Διάταξη 45/2004 του Εισαγγελέα Πλημμελοδικών Γυθείου (στο περ. «Ποινικός Λόγος» 2004, 2428 επ.), ως προς την αναστολή απέλασης αλλοδαπών γυναικών έως ότου εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση για τις πράξεις που καταγγέλλουν. Στο θεσμικό αυτό πλαίσιο θα πρέπει ήδη να προστεθεί και η Σύμβαση για Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων του Συμβουλίου της Ευρώπης (*Council of Europe, Convention on Action against Trafficking in Human Beings*), που υπεγράφη στη Βαρσοβία την

στην πράξη, όπως προκύπτει από δημοσιογραφικές έρευνες, μολονότι κατά τα πρόσφατα δύο χρόνια 2002-2004 περισσότερες από 100 γυναίκες κατήγγειλαν στην Αστυνομία τα κυκλώματα που τις εκμεταλλεύονταν, μόλις δέκα περίπου παρέμειναν στην Ελλάδα έως τον χρόνο της έρευνας, καθώς η περαιτέρω διαμονή τους εδώ έως τη δίκη γίνεται χωρίς να τους παρέχεται νόμιμη διαμονή και εργασία. Όμως, και στη συνέχεια η προοπτική να απελαθούν εμφανίζεται αναπόφευκτη, οι, δε, φόβοι για τη ζωή τους είναι μεγάλοι, αφού η προστασία που τους παρέχεται δεν έχει ουσιαστικό χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, παρά τη σκλήρυνση και υποτιθέμενη «ορθολογικοποίηση» του νόμου, τα περισσότερα μέλη τέτοιων κυκλωμάτων εμπορίας ανθρώπων καταλήγουν στο τέλος -ελλείψει μαρτύρων κατηγορίας- να μένουν ατιμώρητα²⁰, ή να τιμωρούνται μόνο δευτερεύοντες κατηγορούμενοι²¹, ή, τέλος,

---

16.5.2005 -βλ. το κείμενό της μαζί με Εισηγητική Έκθεση στην ιστοσελίδα:

<http://www.coe.int/trafficking>

20. Βλ. σχτ. δημοσίευμα στην εφημ. «Τα Νέα» της 25-26.9.2004, σελ. 22-23, με τίτλο: «Μας διώχνουν και μένουν ατιμώρητοι οι μαστροποί» (επιμ. Αρ. Αθανασίου και Στ. Βραδέλης).

21. Πρβλ. σχτ. περίπτωση μαστροπείας που εκδικάστηκε από Τριμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων Αθηνών, στην εφημ. «Ελευθεροτυπία» της 6.1.2004, σελ. 63 - βλ. όμως και την περίπτωση ενός Έλληνα και ενός Ρουμάνου μαστροπών, στους οποίους το προαναφερθέν Δικαστήριο, σχεδόν επτά χρόνια μετά την αποκάλυψη αυτής της σημαντικής υπόθεσης εμπορίας ανθρώπων, επέ-

η όποια «αποκατάσταση» της Δικαιοσύνης να έρχεται ενίοτε με μορφή αυτοδικίας, δηλ. με δολοφονία του εμπλεκόμενου αρχιμαστοροπού, όπως φαίνεται ότι συνέβη σε σχετική περίπτωση που απασχόλησε προ καιρού τον Τύπο²². Επομένως, για άλλη μια φορά αποδεικνύεται ότι για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας και δη της οργανωμένης δεν αρκούν «σκληροί» νόμοι και επιφανειακές ρυθμίσεις που δήθεν ευνοούν τα θύματα, αλλά ολοκληρωμένα προγράμματα κοινωνικής επανένταξης των θυμάτων στην Ελλάδα ή τη χώρα προορισμού, ταχείες διαδικασίες δικαστικής περαίωσης, καθώς και διεθνής συνεργασία για την εξάρθρωση των κυκλωμάτων διεθνούς σωματεμπορίας με παράλληλους εξονυχιστικούς ελέγχους στα σύνορα, αλλά και απλοποίηση των νομίμων διαδικασιών για έγκριση διαμονής και εργασίας των οικονομικών μεταναστών²³.

βαλε ποινές κάθειρξης 12 ετών (χωρίς ελαφρυντικά) - πρβλ. εφημ. «Ελευθεροτυπία» της 3.4.2006, σελ. 51.

22. Πρόκειται για την περίπτωση της Β. Ζ., η οποία είχε συλληφθεί και προφυλακισθεί τον Νοέμβριο 1998, έχοντας υπό τον έλεγχό της 13 «σπίτια» στην περιοχή των Αθηνών και σημαντική κινητή και ακίνητη περιουσία, αλλά στη συνέχεια είχε αφεθεί ελεύθερη. Ένα χρόνο αργότερα είχε συλληφθεί εκ νέου και η υπόθεσή της εκκρεμούσε έκτοτε στη Δικαιοσύνη, έως ότου την 18.4.2004 σκοτώθηκε σε ενέδρα με τέσσερις σφαίρες: εφημ. «Τα Νέα» της 20.4.2004, σελ. 62.

23. Πρβλ. και την ενδιαφέρουσα μονογραφία της Αθ. Συκιώτου «Εμπορία Ανθρώπων στα Βαλκάνια. Θύμα, Δράστης και Κατασταλτικές Στρατηγικές», Αθήνα/ Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκουλας, 2003, ιδίως σελ. 115 επ. Σειρά τέτοιων προληπτικών μέτρων προβλέπε-

III. Στις αναπτύξεις του βιβλίου αυτού, καθώς και του αντίστοιχου διατμηματικού μαθήματος που διδάσκεται στο Πανεπιστήμιο Αθηνών από το 2004 (Τομέας Ποινικών Επιστημών, υπεύθυνος ο Καθηγητής Νέστωρ Κουράκης), επιχειρείται μια *συνολική* προσέγγιση του προβλήματος της έμφυλης εγκληματικότητας τόσο από την πλευρά της εγκληματολογίας, όσο επίσης και από την πλευρά του ποινικού δικαίου και της αντεγκληματικής πολιτικής. Σκοπός του μαθήματος είναι λοιπόν, αντίστοιχα, να δοθεί στους ενδιαφερόμενους και τις ενδιαφερόμενες μία πανοπτική εικόνα αυτής της εγκληματικότητας πρώτον σε σχέση με την αιτιολογία και τη φαινομενολογία της (εγκληματολογική προσέγγιση), δεύτερον σε σχέση με το ποινικό πλαίσιο αντιμετώπισής της (προσέγγιση -ουσιαστικού και δικονομικού- ποινικού δικαίου) και τρίτον σε σχέση με τις δυνατότητες βελτίωσης του ποινικού αυτού πλαισίου (προσέγγιση αντεγκληματικής πολιτικής).

ται, επίσης, στα ά. 5 επ. της προαναφερθείσας (σημ. 19) Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων (<http://www.coe.int/trafficking>). Για το ίδιο θέμα, ο Έλληνας Υπουργός Δημόσιας Τάξης, κατά τη διάρκεια του Συμβουλίου Υπουργών της Ε.Ε. στο Λουξεμβούργο τον Απρίλιο 2006, κατέθεσε σχέδιο με την κωδική ονομασία «Ιλάειρα» (μια από τις αδελφές που απήγαγαν κατά την ελληνική μυθολογία οι Διόσκουροι), όπου προβλέπεται η δημιουργία συνασπισμού κρατών της νοτιοανατολικής Ευρώπης για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση - βλ. εφημ. «Ελευθεροτυπία» της 2.5.2006, σελ. 55 και «Καθημερινή» της 28.4.2006, σελ. 6.

Οι εδώ συμβολές που επιχειρούν αυτές τις προσεγγίσεις σε γενικό και ειδικό επίπεδο προέρχονται από αξιόλογες επιστήμονες, με μακροχρόνια θητεία στην έρευνα των συναφών προβλημάτων. Πρόκειται, επιπλέον, για συμβολές που παρέχουν για πρώτη φορά στην ελληνική βιβλιογραφία μια τέτοια συνθετική και πολυεπίπεδη προσέγγιση της έμφυλης εγκληματικότητας. Το γεγονός αυτό προσδίδει, πιστεύω, μια σαφή πρωτοτυπία στην όλη προσπάθεια, αλλά και καθιστά αναγκαία μια επεικέστερη αντιμετώπιση των τυχόν ελλείψεων που ενδεχομένως παρεισέφρυσαν σ' ένα τέτοιο πρωτοεμφανιζόμενο έργο. Σε κάθε περίπτωση, οι συγγραφείς των εδώ συμβολών φέρουν την ευθύνη του αντίστοιχου κειμένου που υπογράφουν.